

danya) (E.T.C. I, 88) i en *Subenuix* ÇUBI-N-OI. Fets paral·lels entre ART-OSAS i ART-ON-OSAS (*Ortoves / Ortonoves*, v. l'art. *Hortó*, i EPOSTO / EPO-N-OSTO (>*Beost. Btr.z. Nfg.* 1973, 207); *Estenôs / Estenconis* al costat del bc. *este esto* (ibid. 44): De ISA-N-BITA 5 sortia *Isambta >Isanta*, tal com *Olopte* és el resultat català de OLÓR-BITE *E.T.C.* II, 203).

Junt amb *Isanta* coneixem un cognom *Isanda*, que *AlcM* registra a 4 pobles, i el cognom *Isant* en 5 pobles del cat. occid.; els quals podríem comparar amb el duplicat *Segant / Seganta*; o veure-hi el resultat d'una forma bàsica intermèdia entre l'acceptada per a *Isanta* i la d'*Isot*.¹

Acabo deixant memòria d'altres parònims antics, amb els quals és més difícil pensar en cap enllaç fonètic, i així mateix es presten menys, en tots sentits, a relacionar-los amb l'origen dels dos noms estudiats. Bc. *etzandu* «tumbado», gerundi del verb *etzan* «yacer, acostarse»; *içanda* 'essent' o *içandun* «poseedor, rico» del v. *içan* «ser, tener». Encara menys atraient l'acudit de cercar una arrel a aquests noms de la banda centro-europea: sigui amb ISAN 'ferro', o amb els NPP germ. de l'arrel Is-, p. ex. IS-HILD, l'ètimon del fr. ant. *Iseut*, i del llatinitzant *Isolda*, it. *Isotta*. Una *Isatia*, filla d'un veterà de la Legio Minervia, de guarnició a Renània (Weisgerber, *Rben. G-Celt.*, 315, 309, 313), em fa l'efecte de llatinització d'una IS-HADI germànica.

¹ A propòsit del proto-balear *Isapto*, veg. encara una suggerència en la nota final a l'art. *Isàvena*.

Isavals, V. *Isòvol* *Isavarre*, V. *Isil*.

ISÀVENA

El riu de l'Alta Ribagorça, format al peu de les Maleïdes, que, en ajuntar-se amb l'Ésera, prop de Graus, constitueixen el principal afluent del Cinca.

Pron local. En els pobles de la seva ribera, la pronúncia apitxada fa que no es distingeixi la qualitat de la -s-; allí, però, on es distingeix, ho pronuncien amb sonora (-z-): p. ex. en pobles de la vall de la Noguera Ribagorçana que hi tenen tracte constant.

Més viu, és clar, el coneixement, en els de la seva ribera, i allí el pron. amb -a- postònica. *Isábana* és com ho anoto a Nerill (el terme del qual llança dues puntes fins aquest riu) (1957, XIX, 135.25); *Isábana* baixa molt gordo» anoto a Biescas (XIX 51.11); *isábana* a Esdolomada (XIX, 36.15). Més avall intervé ja el canvi català de la postònica interna en *e*: coincidint aproximadament amb els plurals femenins en -es, que a l'alt Isàvena són en -as-; encara que allí sovint es diu simplement «el riu». Sento *isábena* a la Pobla de Roda (XIX, 43.9), id. a Torrelabad (XIX, 31); i a Güel *isabéna* (XIX, 22.9, 22.15), amb l'accentuació desplaçada a la manera baturra.¹

MENC. ANT. 781: doc. suspecte (que SerranoS creu fals, pots ser només antedatat, i amb noms genuïns que es retroben en docs. posteriors): «allodes in Ripacurcie, in ipsum Gradum de *Aras*, usque in Grado de Sto. Xpoforo, et de *Hysavana* usque in castrum Ripacurciae» (S.S., *NHRbga.*, p. 204. 9f); 907: uns particulars venen al mon. d'Ovarra «in loco ubi dic. *Bescas*: desuper abet terra de ipso mon., de subtus infrontat in *Sabena*» (segons Abadal, *P. i R.*, doc. original)²

938: venda d'una terra a Tota Galindonis (que Serrano Sanz creu viuda del famós Comte Bernat), «in valle Ripacorça in lo.u.d.villa *Singalle* ('Senyiu?'), Or. afr. in aqua decurrente que nominatur *Isauana*, Occ. strata pulvika» (SerranoS., *o.c.* 237.2f., Abadal *o.c.* p. 359, datant de 939). 957: acta de consag. de la catedral de Roda: el comte Ramon la dota d'un casal «et alia terra in l.u.d.ad ipsum *Siscare*, in litus *Ysauana*, usque ad penna, et ipsa vinea plana, subtus civitate *Rota* ---» (SerranoS. *o.c.* 468.1?); ja p.p. Villan., *Vi. Lit.* xv, 293 i per MarcaH., col. 875; però Serrano ho copia de dos mss. de la Catedral de Roda, un d'ells copiat S. XII). 972: *Isauana* (repetit 3 cops), Abadal, *P. i R.*, n. 217; 972: *Isavena* (bis) (Abadal, ib. i SerranoS., p. 357); 978: sobre diverses esglésies, construïdes de *Ysauana* «usque in flumen *Nocharia*» [la Ribagorçana, prop d'Isclès] Abadal, *P. i R.* n. 247, i pp. 416 i 42.

Després de l'any 1000 segueix trobant-se la forma *Isavana*. 1041: *Isauana* citat amb *Magarrofes*, SerranoS. 3831; i MDuque, *Docs. Ovarra*, 5.12). 1007: «flumen *Isabana* (MDuque *o.c.* 8.6). 1018: «flumen *Isauana* (SerranoS., 484): *S.XI: Isavana*, tret d'una còpia per Ibarra (*Docs. de Ramiro I*, 212, cf. *RFE* v, 230). 1043: *Isauana* (MDuque, 128.5); 1135: «flumen *Issauene* (SerranoS., p. 252) i des de llavors ja la forma amb -e-: 1498: *Ysavena* (SerranoS., p. 20).

La forma de les mencions antigues presenta, amb una gran uniformitat, la grafia *Isavana* (amb *a* interna), en 10 documents (algun cop repetida). Són totes les dels SS.X i XI, i bé podem dir que amb *e* (*Isavena*) no apareix fins al XII (car en el de 972, va rectificada per dos *Isavana* del mateix doc.); amb una excepció única, a. 907, que és de l'hapax *Savena* sense *r*-, suspecte ja pel fet de ser únic.³ I la grafia antiga, quasi unànime, *Isàvana* coincideix amb la pronúncia moderna, que he remarcat com a pròpia de l'ús popular, general als pobles de tota l'alta conca de la vall.

N'hi ha encara una altra comprovació. Un petit afl. esq. de l'Ésera, el Barranc de Nocellas baixa de la grossa partida de *Revisana*, que és al capdamunt de la barrancada, dalt de la serra, formant partió amb el te. d'Esdolomada (que ja aboca cap a l'Isàvena): observat de visu quan m'hi situaven un lloc «a